

kapcsolatoknak és viszonylatoknak, amelyek közepette élt, annak például, hogy a Boldogasszony-napi búcsú körmenetében vonulók egyikét-másikat talán személyesen is ismerte, de bizonyos, hogy hasonlókat nem egyet megismerhetett. Műveinek létrejöttéhez nagymértékben műveinek tartalmához pedig perdonként hozzájárult, hozzátartozott a társadalmi keret, amelyben élt. Amikor ettől kényszerűen meg kellett válnia, nem kapott helyette készen egy másikat. De tegyük fel, hogy az új élet-keretek viszonylag gyorsan kialakultak körülötte, ez akkor is és alapvetően más volt, mint az ithoni.

Valahol egy emlékezésben írták róla, hogy Szegedre költözésüket követő időben erős honvágy émszette őt Erdély és a szülőföldről, Kolozsvár után. Ha nagyon úrrá lett már feletre ez az érzés, útnak eredt, kigyalogított a városból fel egészen a Maros torkolatáig és bálulta a Tiszához érkező folyót, nézett messze, egészen a szemhatárig úgy sóvárogott a bívós erejű szülőföld után. Londonból a Themse partjáról talán „messzebbre” láthatott, de ha a hazai színekre és hangulatokra vágyott, csak az emlékezetéből meríthetett e vágyhoz képeket. Az idő futásában pedig egyre távolabból érkeztek ezek az emlékek, egyre távolabból írtak hozzá — a számtalanszor megformált — a puha párnás keces ujjú virágot tartó kezek. Csak a fentiekért és semmi másért tűnhetett egyesek számára „aránytalannak” a Magyar Nemzeti Galériában rendezett Buday kiállítás.

M. Heil Olga

Würtz Ádám rézkarcai a Rómeó és Júliához

A fővárosi Miniatur Galériában mutatta be a közönségnek Würtz Ádám legújabb rézkarcsorozatát, amelyet Shakespeare Rómeó és Júliájához készített. A meghívó szerinti „Máni Galéria” az újpéstei Ady Endre Múvelődési Házé, s fővárosunk szivétől kb. 30 perc alatt érhető el. Két lépcsőfok választja el a járdától s belépve a helyiségbe, egyetlen szempillantással fölmerthető: csakis az ilyen miniatúr „terem” alkalmas egy-egy olyan zárt egységet képviselő sorozat bemutatására, mint amilyen a Rómeó és Júliához készült 14 rézkar. Ennyi lap nem vész el a falakon, nem is zsúfolódik egymás hegyére-hátára, egységet semmi sem zavarja, viszont a látogató figyelmét mégis eléggé igénybe veszi. Ugyan- is Würtz e 14 lapon a mű cselekményének legalább száz mozzanatával ismert meg bennünket, még hozzá minden kompozíciós túlerhelés vagy zavaró mozzanat nélkül. Az angol szöveg is képalakító funkciót tölt be, sohasem a képi ábrázolás rovására. A művész nemcsak a Montague és a Capulet család tagjait vonultatja föl, hanem a népséget-katonaságot is, a tragédia fő- és mellékszereplőit, viselt dolgait, sőt még gondolataik is meglevencenek Würtz karcoló tollja nyomán. Ennek révén a tragédia társadalmi háttéréből is a korszak jellegzetességeiből is mindaz, ami a cselekmény képbé öltöztetéséhez és a minél tökéletesebb és telje-

sebb légkör érzékeltetéséhez elengedhetetlenül szükséges, Würtz képkalkáló igényességének megfelelően. A jelképek a lehetőleg is felhasználta s ennek során bőven merített az asztronómia kellektárából is.

Ahhoz, hogy a kifejezés megrázó legyen, úgy, mint a tragédia végkifejlete, olyan társadalmi érzés, olyan filozófia volna szükséges, amilyen azt a tragédiáirólól előhívta. Würtz érhető módon, némi fölénytel néz vissza a régi századok ma már értelmetlennek tűnő szenvedélyeire. Iróniával az okokra, amik miatt a veronai urak kardelre hányták egymást. Würtz mosoly helyett enyhe kritikával illeti őket, balgaságnak ítelve a kát és gyilkos indulatokat, mintegy azt is éreztetve, hogy mi magunk sem élünk balgasággal nélkül.

Ha valaki olyan sok embert mozgat, mint e lapokon Würtz, annak karakter érzékkel is bírnia kell. Művésziünk karakterábrázoló tehetsége a Rómeó és Júlia sorozatban korlátlanul érvényesül. Hálás szorakozás valamennyi lapján aprólékosan megvizsgálja az emberi arckifejezéseket, külön lélektani tanulmányt lehetne írni arról, mi mindent tükröznek. Egyenesen meglepő, mily elmélyült műgondolattal formálja a legkisebb részleteket is, anélkül, hogy pepecselésbe fulladna. A Shakespeare szonettjeihez készült korábbi illusztrációihoz képest a Rómeó és Júlia sorozatban sokkal merészebben élt a szírirealizmus eszközeivel, s e tekintetben érdekes és tanulságos összehasonlításra kínál alkalmat. A formai elemültyés az eszköztár gazdagodásával járt. A kompozíciók értelmesen találtak s az aquatinta alkalmazásával nemcsak árnyalati hatásokat ért el, hanem szerkezeti előnyöket is. Képalakító módszerünkbe juttatta Michel-angelót, aki majdnem valamennyi alkotásán többször mondott annál, amennyivel más, szintén kitűnő művész már régen beírta volna. Würtz minden egyes lapján a teljességre tör. Pedig nem idézik el egy-egy részletnél, hanem egész gondolat- és cselekménysort ragad meg s fejez ki fölényes technikai tudásával. Minden lapja egy-egy tömör szimfónia, egy-egy áradó concerto grosso, képbé vetítve és korunk nyelvén. Főlbonvita a kompozíciókat részleteire, vizsgálva az ellentétes jellemeket és jelemeket, akkor túrul élenk igazán az alkotó módszer és a művészi képzetel kimeríthetetlenége, s magasságrendűsége, a forma bősége és megárendűsége. S ha *ráadásul* azt is észrevesszük, mily virtuózsítás érvényesül e „versenyművek” előadásában, akkor azt is

meg kell állapítanunk, hogy Würtznél a virtuóz készség nem a művészi tartalom hiányának, nem a formai lazaságnak a palástolására szolgál. A Rómeó és Júlia sorozat tetőpont a művész eddigi munkásságában és az újpéstei „Máni Galéria” részéről kitűnő ötletnek bizonyult, hogy elsőként mutatta be a szakmának és a közönségnek.

Szűz Rezső

Gácsi Mihály grafikai a Dürer-teremben

Gácsi Mihály alkotásaival az utóbbi esztendőben három ízben is találkozhatott a tárlatlátogató. 1966-ban a Szolnoki Művészlept Nemzeti Galériában megrendezett kiállításon élvezhetjük grafikaiánk különböző ízeit, egyéni zamatát, múlt év májusában a Damjanich János kultúrteremben szerzett új híveket művészetének, ezt követően pedig a Dürer-terem, a magyar grafika kicsiny, de sok sikert látott fellegvára adott otthon felelhetően lapjainak. Gácsi Mihály grafikai azonban sosem láthatja elégszer az ember; Gácsi grafikaiban nem lehet beuenni.

A Dürer-termi Gácsi-kiállítás válogatott anyaga (régí és új alkotások) mennyiségileg nem nagy ugyan, mégis alkalmas a Gácsi teremtette grafikai életművének lementésére. Gácsi hallatlan társadalmi érzékenységgel és felelősségérzettel rendelkezik, amely mai grafika szocialista és humanista tendenciákkal teltt világából is messzire kimagasodik. És ez nem csak témaválasztásában nyer központi szerepet, de emberi és művészi állásfoglalásában is. Gácsi nem a mindennapi bosszúságok, az egyéni kicsinyességek, a kalmárbetyárok kised aljasságai ellen foglal állást, nem ezek borzolták fel az ideget; korszakos és világproblémák foglalkoztatták s ezekben foglal a maga művészi eszközeivel állást. A legnagyobb történelmi és politikai problémák azok, amelyeket humorral fonszorozott grafikai görbétükreben bemutat; rajzoltait, karcolóttjait azonban a szatira maró folyadékává mártja, s a nagy emberi igazságtalanságok szembeni állásfoglalása, az atomhábi, vagy a föld lehetséges megsemmisítésének a felséjtése magas művészi hőfokon készíti az ellenállás grafikai megfogalmazására. Érzékenyen s talán szenvedve is reagál az emberiség és legnagyobb problémáira s úgy érzékeltet, foglal állást és mutat utat, hogy a néző nem tehet mást, mint egyetért

Szalóky Sándor
Bajai Duna-parton.
Aquarell
Sur la rive du Danube
près de Baja.
Aquarelle
На берегу Дуная
в Бале. Акварель

